

Steven Dietz

Langev täht

Shooting Star, 2008

ROMANTILINE DRAAMA
ühes vaatuses

Inglise keelest tõlkinud
Andra Aaloe

Esiendus 11. novembril 2023 Endla Teatri Küünis

lavastaja

Enn Keerd

kunstnik

Liina Tepand

valguskunstnik

Karmen Tellisaar

videokunstnik

Antti Aalmaa

muusikaline kujundaja

Feliks Kütt

etenduse juht

Astrid Kivila

valgusmeistrid

Karmen Tellisaar ja Iiris Purge

helimeister

Janek Vlassov

kostümeerija

Airin Vaarmann

grimeerija

Karina Pajunurm

Elena Carson
Kadri Rämmeld

Reed McAllister
Indrek Taalmaa

Saateks

Minu nooruses rääkisid inimesed mulle oma unistustest – kõikidest nendest vägevatest asjadest, mida nad oma elu jooksul teha kavatsevad. Paljusid neist inimestest pole ma hiljem enam kohanud. Aga märkimisväärne on see, et minu peas käivad nad oma kunagiste unistustega endiselt kokku ja ma ei kavatsegi lasta neil kõigele, mida nad teha lubasid, käega lüüa. Hoolimata määramata hulgast ootustest, mis minu enda elus täitumata jäid.

Kenasti võtavad selle kokku laulja ja laulukirjutaja Eliza Gilkysoni lauluread: „*We're coming upon a time in our lives / when the little dream lives, but the big dream dies.*” (Kord me elus jõuab aeg, mil väikesed unistused täituvad, kuid suurim unelm sureb.)

Me elame „virtuaalsete taaskohtumiste” ajastul – tehnoloogia abil hoitakse meid „ühenduses” möödani, meie isikliku ajaloo ja meie noorusega. „Langevas tähes” tahtsin ma kirjutada mitte-virtuaalsest taaskohtumisest. Sellest tõelisest ja ebamäärasest olukorrast, kus teine inimene seisabki sinu ees ja sul pole enam kuskile taganeda. Ja kes see inimene on? Keegi sinu minevikust. Keegi, kes teab sinu saladust. Teab sinu saladust, sest kunagi kuulus talle sinu süda.

Toona, tol ajal, kui sa veel kinkisid oma südant nii valmilt, nii täielikult ja rumalalt, tundis see inimene sind läbi ja lõhki. Ja neil pikkadel laiskadel hommikutel kuskil jahedates üüritubades või ammuilma tegevuse lõpetanud kohvikute küünlavalges vaikuses rääkisid sa talle kindlasti, milliseid hämmastavaid asju sa

oma elu jooksul kavatsesid korda saata. Kõik oma julgeimad plaanid laotasid sa pidulikult tema ette ... Ja miks ka mitte? Te olite ju noored ja armunud ja teie särava tuleviku ääretus avaruses polnud ju mitte midagi, mis teid takistada oleks võinud.

Me kipume minevikku vaatama läbi huumoriprisma ja selleks on omajagu põhjust. Oh, kuidas me riides käisime, millised soengud meil olid, mis muusikat me kuulasime! Jeerum, mida me küll mõtlesime?! Ja kui meil vähegi veab, siis suudame kriipiva kahetsuse matta sellesama nostalgilise naeru alla, et rahulikult oma igapäevaeluga edasi minna.

Kuni me näeme seda nägu. Seda inimest, kes teab meist rohkemat kui vaja. Seda, kes teab täpselt, kui kaugel või lähedal on meie elatav elu meie kunagiste unistuste elust. Sedalaadi taaskohtumisi – neid tegelikke näost näkku kokkusaamisi – saadavad tihti naer, lõõpimine, meenutused ja alkohol. Nii läheb ka sel taaskohtumisel, mille tunnistajaks sa täna oled.

Aitäh, et oled siin.

Oi, lund sajab.

Steven Dietz

Austin, Texas, märts 2010

Seen a shooting star tonight

Nägin täna öösel langevat tähte

And I thought of you

Ja mõtlesin sinust

You were trying to break into another world

Sa püüdsid murda ühte teise maailma

A world I never knew

Maailma, mida mina ei tundnud

I always kind of wondered

Olen alati mõelnud

If you ever made it through

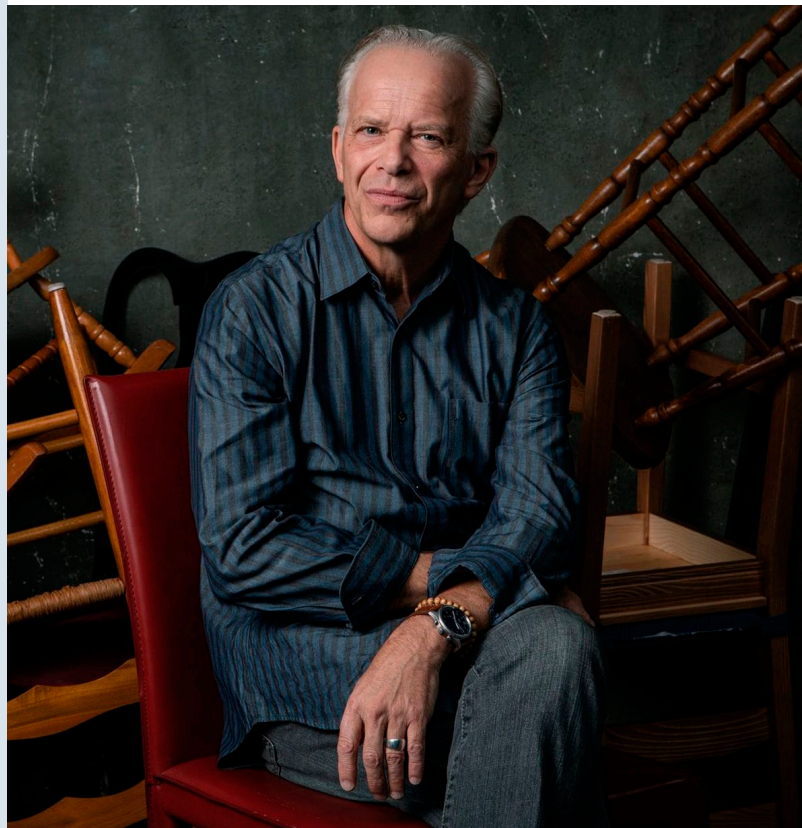
Kas sa pääsesid sinna

Seen a shooting star tonight

Nägin täna öösel langevat tähte

And I thought of you

Ja mõtlesin sinust

Autorist

1958. aastal Denveris, Colorados sündinud Steven Dietz on üks kaasaegse Ameerika Ühendriikide teatri viljakamaid ja enim lavastatud näitekirjanikke. Tema teoseid on lavastatud sadades USA teatrites ning ta on nende eest pälvinud mitmeid väarikaid näitekirjandusauhindu. Oma loometee jooksul on ta kirjutanud üle viiekümne näidendi ja dramatiseeringu ning tema kaasteelised Ameerika teatrimaastikul nimetavad Dietzi oskuslikuks

käsitööliseks selle mõiste kõige paremas tähenduses. „Ma kasvasin üles arusaamaga, et töötamine on vajalik. Meie perekonnas oli töö au sees ja sellepärast meeldib mulle palju rohkem, kui mind nimetatakse töötavaks dramaturgiks, mitte professionaalseks dramaturgiks,“ on Dietz ise öelnud.

Raudteetöölise perekonnas sündinud ja alles keskkoolis esimest korda teatris käinud Dietz jõudis näidendite kirjutamiseni 1980. aastate alguses, kui ta pärast lavastajaõpinguid Põhja-Carolina Ülikoolis Minneapolisse kolis. Ta töötas lavastajana sealses Playwrights' Center'is ning tegi uute näidendite arendamisel koostööd selliste ameerika teatri suurkujudega nagu Lee Blessing ja August Wilson. „Ma jälgisin, kuidas need kirjanikud oma tööd tegid ja mõistsin, et see ongi näitekirjaniku töö: tulla, käärida käised üles ja teha tekst paremaks. Teha lugu paremaks. Hiljem sain aru, et paljud näitekirjanikud seda ei tee. Väga paljud dramaturgid astuvad tuppä, panevad käed risti ja keelduvad kaasatöötamisest. Mul oli õnne, et sain asjale õigel ajal pihta, õppisin seda tööd tegema, õppisin kannatlikkust, tolerantsust ja leppimist asjadega, mida sa autorina kontrollida ei saa – nagu näiteks seda, kes su näidendit lavastab või mida kriitika arvab,“ ütleb Dietz, kes peab just neid Minneapolise-aastaid oma näitekirjanikutee kõrgkooliks ning lisab: „Ma kasvasin üles sporti tehes, seega kaotas regulaarselt ja see oli ideaalne ettevalmistus kirjanikuks saamiseks – kui sa kirjutasid täna midagi, mis polnud eriti hea, siis ära jää norutama, vaid proovi homme uuesti.“ Dramaturgi osalemist oma näidendi lavastusprotsessis peab pärast kümnetkonda Playwrights' Center'is töötatud aastat ja näitekirjanikuna tuntuse kogumist Seattle'isse kolinud Dietz väga oluliseks: „Ma armastan esimesi proove. Esmalugemine ja esimene

Seen a shooting star tonight

Nägin täna öösel langevat tähte

And I thought of me

Ja mõtlesin endast

If I was still the same

Olen ma ikka veel sama

If I ever became what you wanted me to be

Sain ma kunagi selleks, kelleks sina tahtsid, et saan

Did I miss the mark or overstep the line

Panin ma märgist mööda või astusin üle joone

That only you could see?

Mida ainult sina näha suutsid?

Seen a shooting star tonight

Nägin täna öösel langevat tähte

And I thought of me

Ja mõtlesin endast

Listen to the engine, listen to the bell

Kuula seda mootorit, kuula seda kella

As the last fire truck from hell

Kui viimane põrgupäästeauto

Goes rolling by

Mööda veereb

All good people are praying

Kõik head inimesed palvetavad

It's the last temptation, the last account

See on viimane kiusatus, viimane aruanne

The last time you might hear the sermon on the mount

Viimane kord, kui võid kuulda jutlust mäelt

The last radio is playing

Viimane raadio mängib

proovinädal panevad proovile nii näidendi kui autori, pakuvad lahendamist vajavaid küsimusi – mida teha, et asi saaks paremaks? Kui minu näidendis on midagi valesti, siis olenemata selle lavastamisest on midagi valesti ikkagi minu näidendis. Ja head koostööd, näidendit rikastavat koostööd, on võimalik teha ainult siis, kui olen täitnud esmase ülesande, olen kirjutanud teksti. See on ainult üks väike osa teatriteost, kuid see ei tähenda, et võid seetõttu vähem tööd teha. Keegi teine ei saa sinu eest viimast 20 meetrit joosta, sa pead oma töö lõpetama, et kunstnikud saaksid lõpetada enda oma. Kui olin veel noor dramaturg, siis ma arvasin kogu aeg, et ma olen valmis. Lõpetasin näidendi ja arvasin, et see on valmis. Või lavastasin näidendi ja arvasin, et olen valmis. Nüüd ma enam ei arva, et olen valmis. Ja minu näendid on selle tõttu paremaks saanud.”

Põhjalik ja järjepidev töö oma näidendite ja dramatiseeringutega tegi Dietzist 2000. aastate keskpaigaks eduka ja paljulavastatud autori, kelle nimi oli korduvalt olnud ajakirja American Theatre iga-aastase hooaja 20 enimlavastatud autori nimekirjas, kuid alles 2004. aastal, 46-aastasena, saavutas Dietz selle, millest enamik ameerika näitekirjanikke ainult unistab – tema näidend „*Fiction*” („Fiktsioon”) lavastati Broadwayl. Endale omase jalad-maas-rahulikkusega vaatas Dietz ka sellele sündmusele: „On peaaegu hämmastav õnn, peaaegu lotovõit, et see juhtus minuga alles 46- ja mitte 26-aastaselt, mil ma veel meeleheitlikult ihkasin mõne oma näidendi lavastamist New Yorgis. Õnn, sest ma ei ole oma elu ehitanud sellele, et mu näendid peaksid Broadway mängukavades olema.”

2006. aastal asus Dietz tööle Texase Austini ülikooli näitekirjanduse professorina, kus ta 2018. aastani oma oskusi ja teadmisi ameerika näitekirjanduse järgmistele põlvkondadele jagas. Noorte dramaturgide õpetamist jätkab Dietz ka pärast professorikohalt lahku- mist – hetkel töötab ta Ameerika Näitekirjanike Gildi „Rändava meistrina”, andes üle kogu USA näidendi- ja loovkirjutamise ning koostöö-alaseid õpitubasid.

2008. aastal kirjutatud romantiline draama „Langev täht”, mille maailmaesietendus toimus 2009. aastal Austini ZACH Theatre’is, on esimene Steven Dietzi näi- dend, mis Eesti lavadele jõuab. Nädalapäevad enne meie esietendust jõuab USA kinoekraanidele ka näidendil põhinev film „*What Happens Later*” („Mis juhtub hiljem”), mille peaosi kehastavad Meg Ryan ja David Duchovny.

Seen a shooting star tonight

Nägin täna öösel langevat tähte

Slip away

Minema lipsamas

Tomorrow will be

Homme saab olema

Another day

Üks teine päev

Guess it's too late to say the things to you

Küllap on liiga hilja öelda sulle seda

That you needed to hear me say

Mida tahtsid kuulda mind ütlemas

Seen a shooting star tonight

Nägin täna öösel langevat tähte

Slip away

Minema lipsamas

Kavas on kasutatud näidendi „Langev täht” motoks oleva Bob Dylani laulu „Shooting Star” sõnu ja nende vabatõlget.

Kava koostamisel on lisaks enamlevinud internetiallikatele kasutatud Robert Faires'i intervjuud „Working Playwright”(ilmunud ajalehes The Austin Chronicle 7. novembril 2008) ning Kenneth Jones'i intervjuud „Brief Encounter with Steven Dietz” (www.playbill.com 22. juuli 2004). Steven Dietzi foto tegi John Ulman 2018. aastal.

Lavastuse plakatifoto tegi Priit Loog
Plakati kujundas Asko Künnap
Kavalehe koostas Anne-Ly Sova
Kavalehe kujundas Ilona Rääk

lavastusjuht **Andrus Jõhvik**
pealavameister **Kaido Päästel**
vanemlavameistrid **Ando Loosaar, Fred Laur, Janek Lipponen**
lavameistrid **Lauri Allikas, Sergei Peetso, Kristo Paddernik, Mario Valmas**
dekoratsioonide valmistajad **Kaido Päästel, Viljar Viik**
butafoor-dekoraator **Kaido Torn**
tekstiilide värvija **Anu Heinsalu-Diževski**
kostüümiala juhataja **Ester Kasenurm**
kostüümide õmblejad **Urve Kasenurm, Urve Enne, Epp Mõts**
grimmiala juhataja **Ivi Smeljanski**
grimeerijad **Sirle Teeäär, Karina Pajunurm**
kostümeerijad **Kärt Altjõe, Airin Vaarmann**
inspitsient-rekvisiitorid **Anu Hövel, Astrid Kivila, Silja Koppel**
heliala juhataja **Siim Rohtväli**
helimeistrid **Tarmo Jürgens, Janek Vlassov**
valgusala juhataja **Margus Vaigur**
valgusmeistrid **Karmen Tellisaar, Ivar Priterskihh, Iiris Purge**
videomeistrid **Argo Valdmaa, Antti Aalmaa**
haridustöö koordinaator **Liina Unt**
muusikajuht **Feliks Kütt**
turundus- ja kommunikatsioonijuht **Inger Lilles-Nestor**
trupijuht **Aigi Veski**
peaadministraator **Ain Miilberg**
haldusjuht **Kaido Lüll**
dramaturgid **Anne-Ly Sova, Ott Kilusk**
loominguline juht **Ingomar Vihmar**
teatrijuht **Roland Leesment**

SA Endla Teater kassa 442 0666
Keskväljak 1 info 442 0667
Pärnu 80010 www.endla.ee

Teatri toetajad ja koostööpartnerid:

pärnu

CRAMO
ehitusseadmete rent

pajö
TRÜKIKODA

ERR

Pärnu Postimees

KUKU

ESTONIA
Spa Hotels

EPS
AS Reideni plaat
TERM

Metsä

tervis
ravispahotell

Täname

HANSAPROFIIL AB

Autoriõigusi vahendab
Eesti Teatri Agentuur

**EESTI TEATRI
AGENTUUR**